

Strategija promocije energetskih zajednica u opštini Medijana

Uvod i kontekst projekta

Projekat je deo Interreg IPA ADRION THEMATIC2GREEN, koji vodi Gradska opština Medijana, Srbija.

Projekat ima koristi od evropskog kofinansiranja i usklađuje se sa klimatskim i energetske ciljevima EU za promovisanje održivosti.

Prezentacija prevodi tehnički izveštaj u format orijentisan na odluke za kreatore politike i zainteresovane strane.

IPA-ADRION00228 i fokus na energetske zajednice naglašavaju kredibilitet i strateški značaj.

Interreg

Co-funded by
the European Union

IPA ADRION

THEMATIC2GREEN

Svrha Strategije

Povezivanje politike i prakse

Strategija povezuje energetske politike EU na visokom nivou sa praktičnim potrebama lokalnih preduzeća i institucija u Medijani.

Mapa puta

Dizajniran kao praktičan plan koji integriše pravnu analizu, podatke istraživanja i pilot projekte za efikasnu implementaciju.

Podrška modelima obnovljivih izvora energije

Promoviše obnovljive energetske zajednice i modele aktivnih kupaca kako bi prevazišli svest, finansijske i institucionalne izazove.

Ciljna publika i svrha

Namenjen je opštinskim donosiocima odluka, malim i srednjim preduzećima, nevladinim organizacijama i energetske stručnjacima za koordinaciju lokalne energetske tranzicije.

Usklađivanje sa EU i regionalnim okvirima

Usklađivanje politika EU

Strategija je usklađena sa ključnim politikama EU kao što su Paket za čistu energiju, RED II i Direktiva o unutrašnjem tržištu električne energije kako bi se osigurala usklađenost sa zakonom.

Regionalna saradnja

Interreg IPA ADRION olakšava transnacionalnu saradnju širom jadransko-jonskog regiona podržavajući zajedničke energetske i klimatske ciljeve.

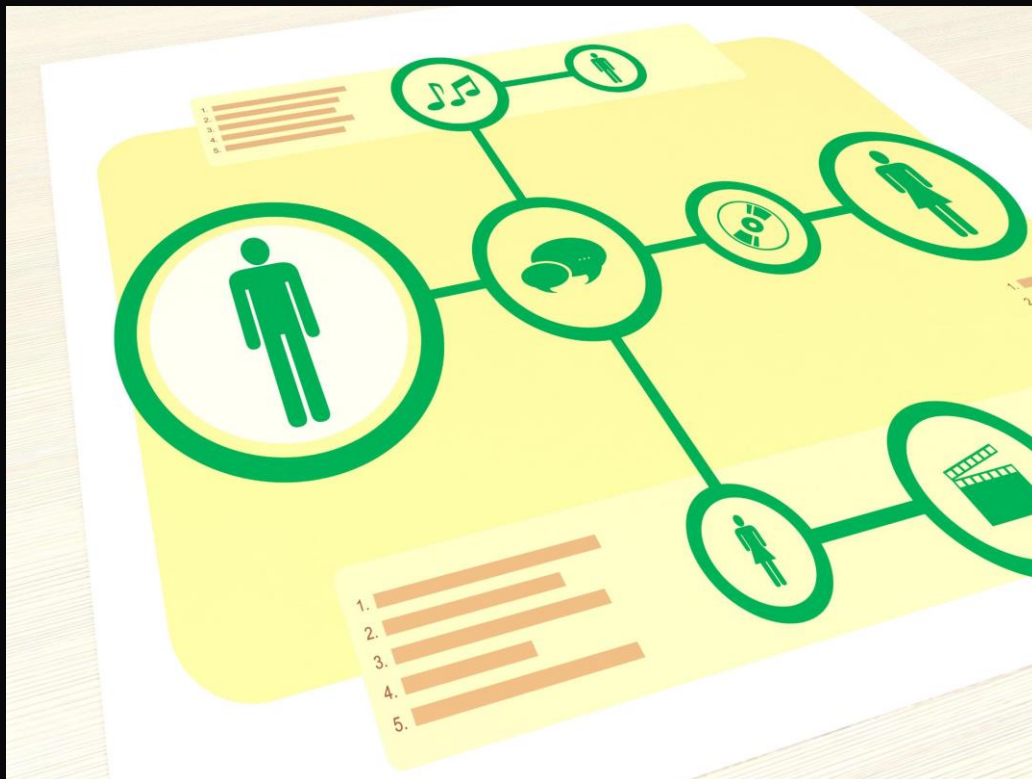
Usaglašenost sa balkanskim najboljim praksama

Strategija uključuje najbolje prakse EUCENA Balkan i reforme pristupanja Srbije obezbeđujući regionalni značaj i integraciju.

Podrška evropskim integracijama

Lokalne akcije su usklađene sa dugoročnim evropskim integracijama i klimatskim ciljevima, uveravajući zainteresovane strane u stratešku koherentnost.

Struktura prezentacije

1. Ciljevi projekta
3. Analiza istraživanja
4. Balkanske inicijative
4. Regulatorni okvir – Aktivni kupci/ Energetske zajednice
5. Sistemska promotivna strategija
 - One stop shop
 - Operativni zadaci
 - Arhitektura promotivne kampanje
 - Strateško usklađivanje
 - Program obuke
 - Akcioni pilot projekti
 - Strateška mapa puta
 - Ublažavanje rizika
6. Zaključci

Ključni akteri i korisnici

Različite grupe zainteresovanih strana

Uključeno je više grupa zainteresovanih strana, uključujući opštine, lokalna mala i srednja preduzeća, nevladine organizacije, omladinska udruženja i javne institucije.

Različite uloge i doprinosi

Svaka grupa igra jedinstvenu ulogu od upravljanja i olakšavanja do hostinga imovine i mobilizacije zajednice.

Krajnji korisnici

Lokalna preduzeća, stanovnici i opština imaju koristi od nižih troškova, čistijeg vazduha, otpornosti i razvojnih ciljeva.

CILJEVI PROJEKTA

Institucionalni kontekst

- Globalna klimatska kriza i nestabilna priroda evropskih energetske tržista zahtevaju trenutnu, strukturnu reorganizaciju lokalizovanih energetske sistema.
- U okviru paketa Evropske unije "Čista energija za sve Evropljane" (CEP), tradicionalna, visoko centralizovana paradigma proizvodnje, prenosa i distribucije energije sistematski se zamenjuje decentralizovanim, dekarbonizovanim i građanskim alternativama.
- Interreg IPA ADRION THEMATIC2GREEN projekat (IPA-ADRION00228) služi kao primarno transnacionalno sredstvo za ubrzanje ove transformacije širom jadransko-jonskog makroregiona.
- Uspostavlja koordinirani institucionalni okvir u kojem lokalne javne vlasti, mala i srednja preduzeća (MSP), nevladine organizacije i građanska udruženja mogu sarađivati na implementaciji energetske efikasne i kružne ekonomske prakse.

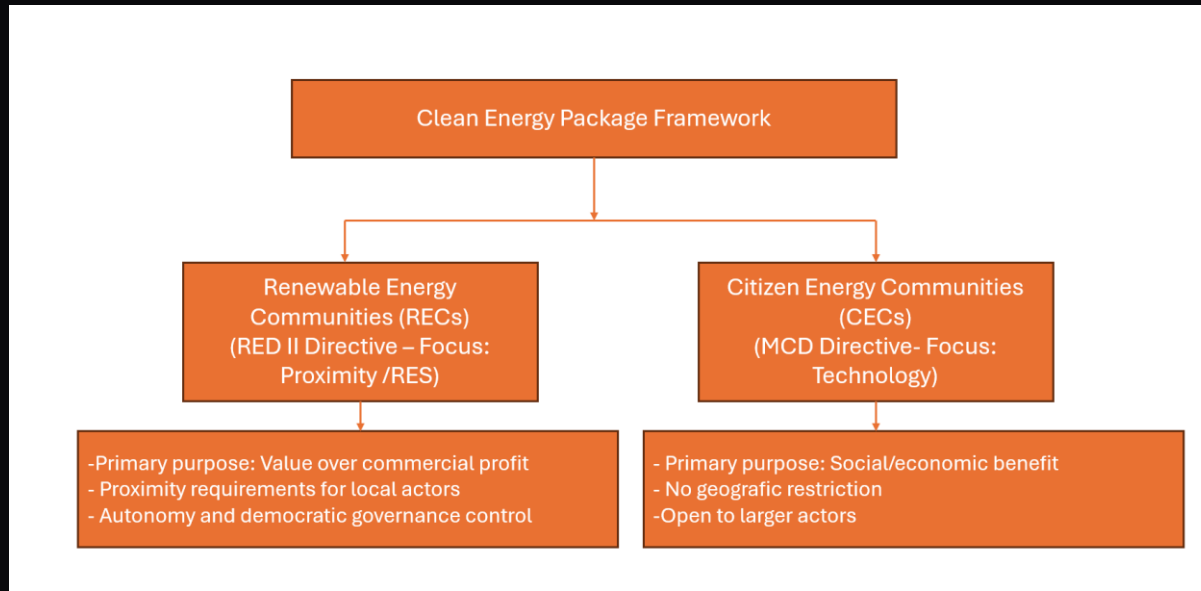
Ciljevi

- Istraživanje se fokusira na Gradsku opštinu Medijana, centralnu gradsku opštinu grada Niša. Medijana predstavlja urbanu teritoriju visoke gustine koju karakteriše aktivan komercijalni ekosistem, istaknuti tercijarni i ugostiteljski sektor i značajna izloženost stresorima izazvanim životnom sredinom i klimom.
- Ova strategija je utemeljena mapa puta osmišljena da premosti jaz između apstraktnih ciljeva evropske politike i operativne stvarnosti lokalnih vlasnika preduzeća.
- Integrišući tehničke principe Paketa EU za čistu energiju, regionalne lekcije Balkanskog vodiča za najbolju praksu Evropske akademije za energiju građana (EUCENA), empirijske nalaze Istraživanja o energetskej efikasnosti Medijane (decembar 2025) i pravne mehanizme novoizmenjene Uredbe o uslovima isporuke i snabdevanja električnom energijom (ažurirane do maja 2026. godine),

Zadaci

- Pilot projekti treba da predlože inovativna rešenja za proizvodnju i korišćenje obnovljivih izvora energije.
- Mikro modeli instalacija za proizvodnju i korišćenje obnovljivih izvora energije biće pripremljeni u saradnji više projektnih partnera.
- Učesnici će utvrditi zajedničko rešenje koje biti podrška kreiranju energetske zajednice.
- Podizanje svesti o značaju ove oblasti biće organizovano kroz kampanje na društvenim mrežama, poseban bilten koji će se izdavati na šest meseci, kao i učešće na konferencijama i EU inicijativama.

Energetske zajednice građana (EZG)

Definisane Zakonom o energetici (ZE, 2024)
Energija može dolaziti iz obnovljivih i fosilnih izvora

Zajednice obnovljivih izvora energije (ZOIE)

Definisane Zakonom o korišćenju obnovljivih izvora energije (ZKOIE, 2021) i Zakonom o energetici
Energija mora dolaziti isključivo iz obnovljivih izvora

ENERGETSKE ZAJEDNICE
U OKVIRU PAKETA ZA
ČISTU ENERGIJU

Zajednice obnovljivih izvora energije (ZIOE)

1. Primarni cilj entiteta mora biti da obezbedi ekološke, ekonomske, ili socijalne koristi zajednice za svoje članove, ili lokalna područja u kojima posluje, umesto da juri čisto komercijalne finansijske profite.
2. Entitet mora biti otvoren i dobrovoljan, i pod kontrolom akcionara ili članova koji se nalaze u okviru projekata obnovljivih izvora energije u vlasništvu i razvijen od strane tog pravnog lica.
3. Članovi koji ispunjavaju uslove uključuju fizička lica, lokalne javne vlasti (uključujući opštine) i mikro, mala ili srednja preduzeća (MSP), pod uslovom da učešće ne predstavlja njihovu primarnu komercijalnu ili profesionalnu delatnost.

Energetske zajednice građana (EZG)

1. Tehnološka neutralnost: Za razliku od REC-a, koji su ograničeni na obnovljive izvore energije, EZG mogu upravljati električnom energijom iz bilo kog izvora, uključujući kogeneraciju fosilnih goriva ili nasleđene sisteme, i mogu se baviti širim uslugama kao što su punjenje električnih vozila, konsalting o energetskej efikasnosti ili balansiranje mreže.
2. Geografska fleksibilnost: EZG nije nužno geografski povezano. Članovi mogu biti raspoređeni u različitim regionima, a članstvo je otvoreno za velika preduzeća, iako efektivna kontrola mora ostati ograničena na fizička lica, lokalne vlasti i mala preduzeća.

Osnovni pravni stubovi

- Promovisanje ovih subjekata zahteva očuvanje njihovog jedinstvenog pravnog identiteta.
- Smernice za transpoziciju naglašavaju da "efektivna kontrola" mora biti strukturno zaštićena u okviru korporativnih podzakonskih akata zajednice.
- Veliki tržišni akteri, komercijalna preduzeća ili nasleđeni dobavljači fosilnih goriva ne mogu da vrše dominantna glasačka prava ili ovlašćenja za donošenje odluka nad REC-om ili CIK-om. Glasačke strukture se obično regulišu principom "jedan član, jedan glas", bez obzira na pojedinačne kapitalne doprinose.
- Svi finansijski viškovi generisani aktivnostima deljenja energije ili prodaje energije u zajednici se reinvestiraju u lokalnu infrastrukturu, koriste se za snižavanje komunalnih stopa za članove sa niskim primanjima ili troše na lokalnu obnovu životne sredine, osiguravajući da entitet ostaje fokusiran na dobrobit zajednice, a ne na akumulaciju kapitala

ANALIZA ANKETE

Uvod i Ciljevi Istraživanja

- Analiza: Prakse upravljanja životnom sredinom, održivosti i klimatske otpornosti u preko 40 pravnih lica u Nišu i okolini.
- Učesnici: Privatni sektor (ugostiteljstvo), javne ustanove (muzeji, biblioteke), NVO.
- Cilj: Utvrditi koliko su preduzeća svesna ekoloških izazova i u kojoj meri ih primenjuju u praksi.
- Fokus: Energetska efikasnost, upravljanje vodom, smanjenje otpada, nabavka, sertifikacija, percepcija klimatskih rizika i potrebna podrška.

Kratak Pregled Regiona i Glavni Ekološki Izazovi

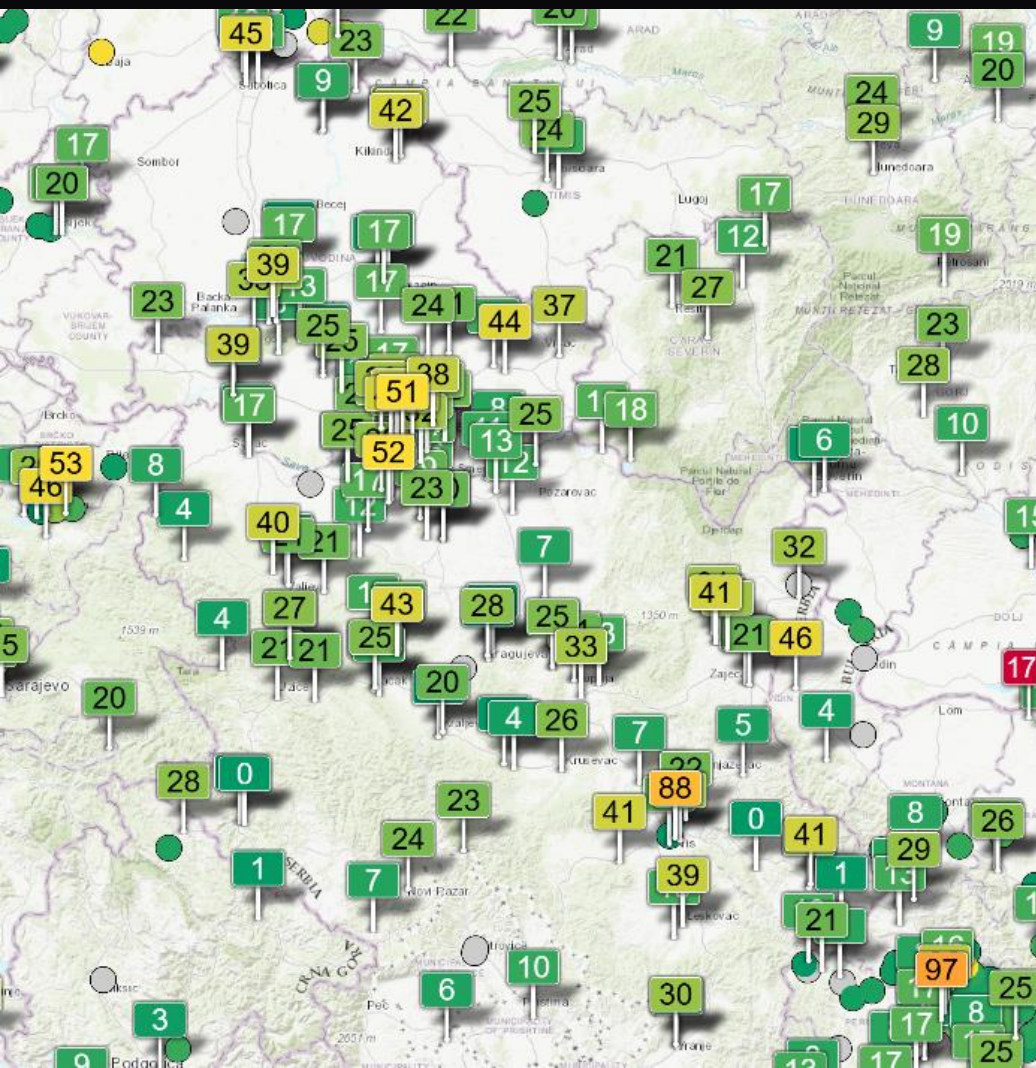
Opština Medijana – centralna i najnaseljenija gradska opština Niša.

Niš: Saobraćajno čvorište Balkana i jugoistočne Evrope.

Glavni izazovi:

- Zagađenje vazduha (grejanje na čvrsta goriva, stari automobili, industrija)
- Nedovoljna infrastruktura za otpad i otpadne vode
- Nedostatak zelenih površina i efekat urbanih toplotnih ostrva
- Klimatski rizici: toplotni talasi, poplave, suše
- Energetska neefikasnost objekata

GRADSKA OPŠTINA MEDIJANA)

- Teška sezonska degradacija kvaliteta vazduha
- Deficitarna komunalna infrastruktura za otpadne vode i vodu
- Linearno stvaranje otpada i nedostaci odvojenog prikupljanja
- Urbana toplotna ostrva (UHI) i deficiti u zelenoj infrastrukturi
- Klimatska ranjivost i rizik od poplava

Category	Key Findings
Business Type	The participant group is heavily concentrated in the food service sector, with 77.5% identifying as a Restaurant/Cafe. Other business types, such as Travel Agencies, Hotels, and Short-term rentals, make up a small minority.
Legal Status	A strong majority of respondents, 92.5%, are characterized as operating under Private legal status, indicating a sample dominated by non-public, typically for-profit entities.
Size of Businesses	Participants are generally small enterprises. The mean number of employees is 11.15, but the median is only 6.5 employees, suggesting that half of the businesses employ 6 or fewer people, with a few larger outliers skewing the mean.
Years of Operation	The businesses are well-established. The average tenure is 12.46 years, with a median of 9 years. This profile suggests a stable group of businesses that have been operating for close to a decade or longer.
Location Characteristics	Most businesses in the sample do not operate on the territory of a protected natural or cultural site, with 85% reporting a "No" for this characteristic.

Profil Učesnika Ankete

77,5% restorani/kafeterije, ostalo: hoteli, agencije, kratkoročni najam.

92,5% privatni sektor, mali broj javnih i NVO subjekata.

Male firme: prosečno 11 zaposlenih (medijana 6,5).

Prosečno vreme poslovanja: 12,5 godina.

Većina posluje u urbanim, nezaštićenim zonama.

Glavni Nalazi – Svest vs. Praksa

- Visoka svest o klimatskim rizicima (toplotni talasi, zagađenje).
- Minimalna implementacija mera:
 - 90% koristi isključivo državnu električnu mrežu.
 - Samo 9,1% koristi solarnu energiju.
 - Mera štednje energije (LED, automatska gašenja) – 100% implementacija.
 - Pametna brojila: 58% restorana/kafeterija, 25% smeštaj.
- Upravljanje vodom: 62% koristi štedljive uređaje, ali reciklaža i ponovna upotreba vode skoro nepostoje.

Practice	Highest Adoption	Lowest Adoption	Key Takeaway
Energy-saving Measures	Accommodation, Cultural Site, Restaurant/Cafe (100%)	Travel Agency (75%)	Basic measures are universally adopted.
Biodiversity/Heritage Engagement	Cultural Site (100%)	Restaurant/Cafe (6.5%)	Practice is highly specific to business type and mission.
Waste Management Plan	Restaurant/Cafe (67.7%)	Cultural Site (0%)	Formal planning is highest in high-volume businesses (Food Service).
Employee Environmental Training	Cultural Site (100%)	Travel Agency (25%)	Training is strongest in sectors with high guest interaction/heritage preservation mandates.
Energy Monitoring	Cultural Site (100%)	Accommodation (25%)	Monitoring lags behind passive energy-saving implementation.

Upravljanje Otpadom i Biodiverzitet

Formalni plan upravljanja otpadom: 67,7% restorana/kafeterija, 0% kulturnih ustanova.

Smanjenje otpada od hrane (donacije, kompostiranje): 41,9% ugostiteljskih objekata.

Biodiverzitet i ekološke akcije: dominantno NVO i omladinske organizacije.

Practice	Highest Adoption	Lowest Adoption	Key Takeaway
Energy-saving Measures	Accommodation, Cultural Site, Restaurant/Cafe (100%)	Travel Agency (75%)	Basic measures are universally adopted.
Biodiversity/Heritage Engagement	Cultural Site (100%)	Restaurant/Cafe (6.5%)	Practice is highly specific to business type and mission.
Waste Management Plan	Restaurant/Cafe (67.7%)	Cultural Site (0%)	Formal planning is highest in high-volume businesses (Food Service).
Employee Environmental Training	Cultural Site (100%)	Travel Agency (25%)	Training is strongest in sectors with high guest interaction/heritage preservation mandates.
Energy Monitoring	Cultural Site (100%)	Accommodation (25%)	Monitoring lags behind passive energy-saving implementation.

Glavne Prepreke za Održivost

Finansijska ograničenja – najčešća prepreka za zelene investicije i sertifikaciju.

Visoki troškovi i birokratija vezani za ekološke sertifikate (ISO 14001, Green Key).

Niska informisanost o energetske zajednicama (90% nije upoznato).

Potreba za spoljašnjom podrškom (subvencije, grantovi).

Barrier to Implementation	Reported Frequency (%)
1. (Financial Constraints)	23.5%
2. Lack of Staff Knowledge/Training)	23.5%
3. (Lack of Technical Assistance from Public Bodies)	17.6%
4. (Customer willingness to pay for eco-friendly services)	14.1%

Preporučeni Pilot Projekti

Pilot projekat 1: "Model stabilnog snabdevanja vodom i energijom"

Fokus: Sektor smeštaja.

Akcija: Izabrati tri smeštajna objekta za sufinansiranje instalacije solarne tople vode i pametnog monitoringa vode.

Cilj: Javno pratiti i izveštavati o smanjenju operativnih troškova tokom jedne godine kako bi se pokazalo opipljivo smanjenje operativnih troškova (30,9%) i povećala otpornost na klimatske promene (11,8%).

Pilot projekat 2: "Waste-to-Resource Hub"

Fokus: Sektor restorana / kafića.

Akcija: Partner sa lokalnim vlastima da uspostavi centralizovani komercijalni program za kompostiranje / donaciju hrane povezan sa klasterom od 5-10 restorana.

Cilj: Obezbediti potrebnu tehničku logistiku i obuku, prikazujući održiv i štedljiv model plana upravljanja otpadom koji trenutno nedostaje.

BALKANSKE INICIJATIVE

Author: Dr. Antonia Proka (REScoop.eu). **Contributors:** MSc Chris Vretos (Electra Energy), MSc Dimitris Kitsikopoulos (Electra Energy), MSc Valbona Mazreku (Mileukontakt Albania).

This publication is prepared in the framework of the EUCENA Project. This project is part of the European Climate Initiative (EUKI) of the German Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action (BMWK). The opinions put forward in this study are the sole responsibility of the author(s) and do not necessarily reflect the views of the German Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action (BMWK).

REScoop.EU

WWW.REScoop.EU

REScoop.eu is the European federation of citizen energy cooperatives. We are a growing network of 1.900 cooperatives operating across Europe and jointly represent over 1.25 million citizens.

WWW.CITIZENERGY.ACADEMY

Supported by:

EUROPEAN CITIZEN ENERGY ACADEMY

BEST PRACTICE GUIDE
FOR SOUTHEAST EUROPE

Inspiring community energy initiatives

REScoop

REScoop.eu je Evropska federacija energetske zajednice. rastuća mreža 2.500 energetske zajednice koje posluju širom Evrope i zajedno predstavljaju preko 2 miliona građana. REScoop.eu članovi primenjuju 7 principa zadruge u svojoj svakodnevnoj praksi.

Prevazilaženje manjka institucionalnog poverenja

Savladavanje prepreka za integraciju mreže i zakonodavna kašnjenja

Nedostatak kapitala i potreba za kreativnim građanskim finansiranjem

The logo for REScoop.eu features the text 'REScoop.eu' in a sans-serif font. The 'R', 'E', 'S', 'P', and '.EU' are in blue. The 'COOP' part is in a larger, bold font, with the 'O's and 'P' in blue and the 'C' in a green-to-yellow gradient.

Albanija: Solarno selo Kutë

Projekat: Prvo "solarno selo" u Albaniji, inicijativa organizacija EcoAlbania, EuroNatur i Riverwatch.

Fokus: Instalacija solarnih panela na krovovima, bez uništavanja reke Vjosa.

Uticaj: Poboljšan pristup obnovljivoj energiji za stanovnike ruralnih područja.

Hrvatska: ZEZ (Zelena energetska zadruga)

Aktivnosti: Povezivanje građana sa solar dizajnerima/instalaterima; edukacija i savetovanje.

Partnerstva: Saradnja sa gradovima, nevladinim organizacijama i energetske zadrugama širom regiona.

Uticaj: Nacionalni lider u projektima vođenim od strane građana i zagovaranju politika.

Grčka: Energetska zajednica Karditsa (ESEK)

Fokus: Projekti biomase i solarne energije, uključivanje lokalnih aktera.

Aktivnosti: Razvoj lanca vrednosti za biomasu, planiranje solarnog projekta.

Uticaj: Ruralni ekonomski razvoj, obnovljivo grejanje i energetska demokratija.

Rumunija: Cooperativa de Energie

Uloga: Prva energetska zadruga u Rumuniji, fokus na snabdevanju obnovljivom energijom.

Uticaj: Omogućavanje građanima da učestvuju na energetskom tržištu, cilj da postanu proizvođači energije.

Severna Makedonija: Belica

Uloga: Prva energetska zadruga u Makedoniji, fokus na snabdevanju obnovljivom energijom.

Uticaj: Proizvedena električna energija pokriva energetske potrebe zgrade, omogućavajući opštini da održi u životu zajednički prostor. U poslednje tri godine, zgrada zajednice je bila domaćin više aktivnosti: radionice, edukativne aktivnosti, sastanci i povremene proslave. .

Ključne poruke

- Energetske zajednice pokreću energetske tranzicije na Balkanu.
- Projekti obuhvataju solar, biomasu, LED rasvetu i energetske efikasnosti.
- Regionalna saradnja je snažna i raste.
- Ekonomske, društvene i ekološke koristi su očigledne.
- Podrška politika i jasni okviri su ključni za dalji rast.

REGULATORNI OKVIR ENERGETSKIH ZAJEDNICA

Energetske zajednice koje organizuju građani su u srpsko zakonodavstvo ušle kao deo šireg procesa harmonizacije sa zakonodavstvom EU, i kao deo prilagođavanja EU pravilima o tržištu električne energije.

Koncept energetske zajednice u EU je nastao u okviru Paketa za čistu energiju (*EU Clean Energy package*), dok su kroz kasnije direktive uvedena jasna pravila funkcionisanja energetskih zajednica na teritoriji EU.

U Srbiji, rad energetskih zajednica je transponovan u Zakon o energetici (2024) i Zakon o korišćenju obnovljivih izvora energije (2021). Podzakonska akta koja treba da omoguće njihovu punu primenu još uvek nisu usvojena.

Institucionalni kontekst

Institucionalni kontekst

Energetske zajednice građana se u Srbiji se uspostavljaju kroz dva povezana koraka:

registraciju pravnog lica u Agenciji za privredne registre (APR);

registraciju energetske zajednice kod Elektro distribucije Srbije (EDS).

U ovom trenutku moguće je sprovesti prvi korak, odnosno registrovati pravno lice, dok se za drugi korak još uvek čeka usvajanje dodatnih propisa koji će detaljno urediti ovaj postupak kod EDS-a.

Zbog toga se, u ovom delu, fokus stavlja na izbor pravne forme kao osnov za osnivanje energetske zajednice u skladu sa važećim Zakonom o energetici.

Pravna forma treba da omogući neprofitno delovanje, otvoreno i dobrovoljno članstvo, kao i demokratsko upravljanje, uz mogućnost obavljanja energetske delatnosti u korist članova i lokalne zajednice.

Institucionalni kontekst

U Srbiji je energetska zajednica zakonom definisana kao neprofitno pravno lice, što u praksi ograničava izbor pravnih formi i otežava razvoj energetske zajednice već na samom početku.

U Evropskoj uniji energetske zajednice se ne definišu kroz formalni neprofitni status, već kroz svoj primarni cilj: stvaranje ekonomskih, ekoloških i socijalnih koristi za članove i lokalnu zajednicu, pri čemu ostvarivanje profita nije zabranjeno, ali ne predstavlja osnovnu svrhu njihovog delovanja. Ovakav pristup omogućava energetskim zajednicama da razvijaju održive projekte, upravljaju prihodima i obezbede finansijsku stabilnost.

U tom smislu, ključnu ulogu ima država, koja kroz regulatorni okvir treba da omogući, a ne da ograničava, razvoj energetske zajednice kao stabilnih i funkcionalnih aktera energetske tranzicije.

Udruženje građana – najrealnija opcija danas

U postojećim uslovima u Srbiji, udruženje građana se u praksi trenutno najviše uklapa u koncept energetske zajednice, kako ih definiše Zakon o energetici. Udruženja su nedobitna, zasnivaju se na dobrovoljnom članstvu i imaju demokratsko upravljanje odnosno svaki član ima jedan glas.

Zakon dozvoljava udruženjima i da obavljaju privredne delatnosti, ali uz ograničenje: te delatnosti moraju biti povezane sa ciljevima udruženja i obavljati se u „manjem obimu“. Upravo ovo ograničenje može biti izazov za energetske zajednice, jer zakon ne precizira jasno šta se smatra „manjim obimom“. U praksi to može da znači da veći energetske projekti, koji podrazumeva značajnija ulaganja i redovne prihode, mogu dovesti u pitanje usklađenost sa zakonom, zato što se privredna delatnost lako može pretvoriti iz sporedne u dominantnu.

Zadruga

Zadruga je, po svojoj ideji, veoma pogodan oblik za organizovanje energetske zajednice. U većini zemalja Evropske unije energetske zajednice su upravo organizovane kao zadruge, sa otvorenim članstvom, demokratskim upravljanjem i snažnim učešćem lokalne zajednice.

Razlog za to je što su zadružni principi usklađeni sa osnovnim vrednostima energetske zajednice. Sedam međunarodno priznatih zadružnih vrednosti i principa Međunarodnog zadružnog saveza (ICA -International Cooperative Alliance), kao što su **dobrovoljno i otvoreno članstvo, demokratsko upravljanje po principu „jedan član – jedan glas“, ekonomsko učešće članova, autonomija, obrazovanje članova, saradnja među zadrugama i briga o zajednici**, u potpunosti odgovaraju ideji energetske zajednice koja stavlja u prvi plan zajednički interes, solidarnost i lokalnu korist.

Zadruga

u Srbiji ova pravna forma ima nekoliko značajnih ograničenja, zbog kojih nije jednostavna za primenu u kontekstu energetske zajednice:

članovi zadruga mogu biti isključivo fizička lica;

jedinice lokalne samouprave i ostali pravni subjekti ne mogu biti članovi;

da bi ispunila zakonski uslov neprofitnosti, zadruga bi morala dodatno da stekne status socijalnog preduzeća, što predstavlja poseban i dodatni postupak.

Zbog ovih ograničenja, zadruga u ovom trenutku nije optimalno rešenje za osnivanje energetske zajednice građana u Srbiji, iako bi u budućnosti mogla postati veoma dobra opcija, posebno imajući u vidu dugu tradiciju zadrugarstva u Srbiji i činjenicu da je zadruga, po svojoj svrsi i vrednostima, možda i najbliži organizacioni oblik onome što energetske zajednice u suštini jesu.

Elektropionir

Energetska zadruga Elektropionir je u Srbiji pokrenula jedan zaista pionirski poduhvat, postavljanjem solarnih elektrana u dva sela na Staroj planini kako bi pokazala da građani zajednički mogu da proizvode struju i prihode koriste za svoje potrebe.

Dana 26. novembra 2025. godine, CER.Ca, Zajednica za obnovljivu energiju (CER), zvanično je osnovana u Kastelmecanu, malom selu smeštenom u Pikole Dolomiti Lukane (Lukanski Dolomiti). Zajednica je već privukla 85 članova, uključujući stanovnike i mala preduzeća. Zahvaljujući fotonaponskom sistemu od 200 kW koji će biti izgrađen u industrijskoj zoni grada, daleko od centra grada i van granica Regionalnog parka Galipoli Konjato, građani opštine će moći sami da proizvode i dele čistu energiju.

Kastelmecano

Fondacije, iako nedobitne, nisu pogodne za energetske zajednice jer nemaju članstvo.

Privredna društva (doo, ad) su po svojoj prirodi profitna i zasnivaju se na vlasništvu i kapitalu, što nije u skladu sa osnovnom idejom energetskih zajednica, ali bi uz odgovarajuću kreativnost verovatno mogla da postanu energetske zajednice.

Ostale pravne forme

REGULATORNI OKVIR AKTIVNIH KUPACA

Osnovni pravni status i princip aktivnog učešća

Prema članu 1 i članu 10 izmenjene Uredbe, aktivni kupac je definisan kao krajnji potrošač električne energije koji upravlja proizvodnim postrojenjem ili sistemom za skladištenje energije u okviru svojih unutrašnjih električnih instalacija.

Za razliku od standardnih kupaca-proizvođača, čije su aktivnosti uglavnom ograničene na kompenzaciju lične potrošnje pojednostavljenim obračunavanjem, aktivni kupac ima širu komercijalnu fleksibilnost.

Oni imaju izričito zakonsko pravo da konzumiraju, skladište i prodaju samostalno proizvedenu zelenu električnu energiju, bilo samostalno ili preko određenog tržišnog agregatora, a da nisu klasifikovani kao profesionalno energetska komunalna preduzeća.

Model vlasništva nad imovinom treće strane

Uredbom se navodi da proizvodni objekat ili skladišno sredstvo koje koristi aktivni kupac ne mora biti u direktnom vlasništvu potrošača. Umesto toga, može biti u vlasništvu, instaliran i upravljan od strane treće strane (kao što je kompanija za energetske usluge - ESCO ili energetska zadruga).

U ovim konfiguracijama, uredba nalaže da se potrebne građevinske dozvole, podnesci za konfiguraciju mreže ili građevinska odobrenja moraju izdati zajedno i potencijalnom aktivnom kupcu i vlasniku imovine treće strane. Ovaj mehanizam omogućava energetske zajednici ili privatnom investitoru da finansira i instalira solarne panele na kafiću ili krovu hotela u Medijani, prodajući energiju direktno vlasniku preduzeća po stabilnoj, unapred dogovorenoj stopi putem ugovora o kupovini električne energije (PPA), izbegavajući potrebu da preduzeće obezbedi veliki kapital

Grupe aktivnih kupaca koji deluju zajedno

Za komercijalne četvrti kao što je Medijana, član 10a uvodi koncept grupe krajnjih potrošača koji zajednički djeluju kao aktivni kupac. Ovaj okvir je dizajniran za višestambene zgrade, komercijalne centre sa više stanara ili susedna preduzeća koja se nalaze duž istog uličnog bloka.

- Interkonekcija: Uredba dozvoljava ovim grupama da povežu svoje zajedničke proizvodne ili skladišne kapacitete kroz nekoliko konfiguracija: pojedinačna korisnička brojila, zajednička brojila potrošnje zgrade ili namenska brojila za proizvodnju.
- Jedinstveni pravni status: Grupa mora potpisati obavezujući interni sporazum i imenovati jedan predstavnički entitet. U svim narednim poslovima sa Operatorom distributivnog sistema (Elektro distribucija Srbije - EDS), operatorom prenosa (Elektromreža Srbije - EMS) i komunalnim preduzećima za snabdevanje, grupa se tretira kao jedinstveni aktivni kupac. Ovo stvara jasan pravni put za komercijalne klastere da udruže svoj krovni prostor, dele zajedničku invertersku mrežu i kolektivno upravljaju svojim napajanjem.

Sistemi registri i ugovori o integraciji tržišta

1. Ugovor o snabdevanju i trgovini: Modifikovanje standardnih ugovora o maloprodaji kako bi se uzeli u obzir profili aktivne proizvodnje i pravila sopstvene potrošnje.
2. Ugovor o balansiranju odgovornosti (Ugovor o balansnoj odgovornosti): Eksplicitno definisanje koji entitet preuzima finansijsku odgovornost za odstupanja između planiranih energetske profila poslovanja i njihove stvarne proizvodnje i potrošnje u realnom vremenu. Mali akteri obično prenose ovu odgovornost na licenciranog tržišnog agregatora ili virtuelnog provajdera elektrane.
3. Ugovor o eksploataciji (Ugovor o eksploataciji): Tehnički sporazum potpisan sa operatorom sistema koji definiše operativna pravila, sigurnosne blokade i prava daljinskog isključivanja za objekat.

SISTEMSKA PROMOTIVNA STRATEGIJA

Glavni koraci

- Podići svest o važnosti očuvanja energije putem ciljanih kampanja zasnovanih na vrednosti
- Vezati "teške" finansijske subvencije za kolektivne energetske modele
- Iskoristiti lokalnu "podelu rada" kroz partnerstva sa više zainteresovanih strana
- Uspostaviti lokalnu "one-stop shop" radi izbegavanja birokratije
- Pokretanje visoko vidljivih lokalnih pilot projekata

Ekonomska otpornost u odnosu na komercijalni profit

Ublažavanje letnjeg mikroklimatskog efekta

Medijana pati od izraženog efekta urbanog toplotnog ostrva (UHI) tokom letnjih meseci. Ovaj mikroklimatski efekat izaziva ekstremne skokove u maksimalnoj potrošnji električne energije za unutrašnju klimatizaciju među ugostiteljskim objektima (kafići, restorani i hoteli). Promotivna poruka će ilustrovati kako se kolektivni solarni sistemi kojim upravlja zajednica podudara sa ovom letnjom krivom opterećenja hlađenja, smanjujući penale za vršnu potražnju i sprečavajući preopterećenja lokalne distributivne mreže.

Borba protiv poremećaja zimskog smoga

Tokom jeseni i zime, Medijana doživljava ozbiljno atmosfersko zagađenje i opasne pikove u čestičnom zagađenju, koje pokreću pojedinačne peći za grejanje stambenih objekata koje sagorevaju ugalj ili drvo niskog kvaliteta. Promotivna strategija će pozicionirati energetske zajednice kao sredstvo za kolektivno finansiranje i instaliranje čistih, elektrificiranih sistema toplotnih pumpi, omogućavajući preduzećima da pređu iz neefikasnih nasleđenih sistema i poboljšaju kvalitet urbanog vazduha uz obezbeđivanje energetske autonomije.

Udruživanje kapitala i ekonomija obima

Mikro-preduzeća koja posluju sa ograničenim maržama često vide zelene tranzicije kao finansijski neodržive. Osnovni marketinški narativ će pokazati da udruživanje krovne infrastrukture i kapitala unutar REC-a ili grupe aktivnih kupaca efikasno širi individualni finansijski rizik. Ova optimizacija kapitala otključava kritične ekonomije obima za mikro preduzeća, pretvarajući održive retrofitove u ostvarive projekte sa jasnim, merljivim povratom investicija.

Pragmatični okvir za razmenu poruka

Sva promotivna literatura, digitalne platforme i savetodavni podnesci će zameniti apstraktne ekološke slogane kvantitativnim korporativnim metrikama. Koncepti kao što su „ugljenična neutralnost " će biti reformulisani

Oslanjanje na lokalnu "podelu rada" za mobilizaciju

Kampanja će biti strukturirana oko različite podele rada identifikovane u regionalnom kontekstu Južne Srbije. Visoko aktivne lokalne nevladine organizacije (NVO) i omladinska udruženja će biti mobilisane kao operativno jezgro za informisanje, vodeći društvenu mobilizaciju, organizovanje informativnih sesija i upravljanje osnovnim administrativnim zagovaranjem. Privatni ugostiteljski operateri (kafići, restorani i pansioni) će biti angažovani direktno na lokalnim forumima komercijalnih udruženja, gde im se pristupa prvenstveno kao domaćini fizičke imovine (provajderi krovnog prostora) i potrošači primarne energije koji traže jeftiniju električnu energiju. Javne i opštinske vlasti će koristiti institucionalne platforme kako bi najavile uključivanje opštinskih zgrada (kao što su lokalne škole i biblioteke) u zajednički energetske bazen zajednice, pokazujući jasnu građansku posvećenost i smanjujući skepticizam javnosti.

Prevazilaženje komercijalne inercije preko istorijskih profila

Ispitani komercijalni ekosistem pokazuje jaku stabilnost, održavajući prosečnu operativnu dugovečnost od 12,46 godina. Međutim, ovaj dugi mandat često podstiče tehničku inerciju, držeći operatere zaključane u zastarelim energetske konfiguracijama. One-Stop Shop će rasporediti direktne poslovne terenske agente na guste komercijalne ulice i maloprodajne klastere. Ovi agenti će predstaviti lokalizovane, specifične studije slučaja specifične za sektor koje detaljno opisuju tačan povrat investicija (ROI) ostvaren sličnim operacijama, pokazujući da je energetska tranzicija dokazani mehanizam za komercijalnu modernizaciju.

Arhitektura promotivne kampanje

Uslovljenost subvencija

Istraživanje o energetskej efikasnosti Medijane ističe da su direktne finansijske subvencije najpoželjniji oblik operativne podrške, koji je odabralo 37,6% ispitanika. Da bi iskoristila ovu prednost, opština će strukturno dati prioritet kapitalnim subvencijama i zelenim sredstvima za preduzeća koja formalno organizuju ili se pridružuju registrovanoj kolektivnoj energetskej zajednici ili aktivnoj grupi kupaca.

Hibridni alati za investiranje

Prepoznajući da se balkanske zajednice suočavaju sa nižim raspoloživim prihodima i ograničenim pristupom standardnim zelenim komercijalnim kreditima, opštinski centar će obezbediti specijalizovane alate o hibridnim finansijskim strukturama, oslanjajući se na lekcije iz Vodiča za najbolju praksu EUCENA. One-Stop Shop će pomoći lokalnim inicijativama u slaganju kapitala iz više nivoa: opštinski fondovi za zaštitu životne sredine, linije za sufinansiranje od strane nacionalnih ministarstava (kao što je Ministarstvo rudarstva i energetike Republike Srbije), međunarodni razvojni mehanizmi (kao što su EU IPA, GIZ ili EUKI klimatski fondovi) i lokalizovane kampanje za grupno finansiranje u zajednici.

Strateško usklađivanje

Osnivanje opštinskog "One-Stop Shopa" za zelenu energiju Medijane

Standardizovani pravni okviri i korporativni šabloni

Da bi se uklonili visoki pravni i administrativni troškovi, centar će ponuditi otvoreni pristup, unapred proverene korporativne podzakonske akte za formalizaciju zajednica obnovljivih izvora energije (REC) i građanskih energetske zajednice (CEC) u skladu sa transponovanim kriterijumima RED II i IEMD. Takođe, Centar će obezbediti standardizovane interne ugovore o deljenju energije izrađene u skladu sa članom 10a Dopunjene Uredbe Srbije o uslovima isporuke i snabdevanja električnom energijom. Ovi šabloni će štititi demokratske, otvorene strukture upravljanja – obezbeđujući efikasnu lokalnu kontrolu i arhitekturu glasanja "jedan član, jedan glas" bez obzira na injekciju kapitala.

Tehnička brza i regulatorna veza

Inženjeri osoblja u okviru opštinskog čvorišta će služiti kao direktne administrativne veze između grupa lokalnih zajednica i operatora distributivnog sistema, Elektrodistribucije Srbije (EDS). Centar će voditi poslovne klastere kroz inženjerske složenosti obavezne studije povezivanja (*Studija priključenja*), pojednostaviti potrebne podneske registra sistema i pomoći u upravljanju finansijskim zaštitnim merama i smanjenim putevima bankarske garancije (12.500 € po MW maksimalnog aktivnog proizvodnog kapaciteta) uspostavljenim za decentralizovane aktivne kupce

Programi obuke

Operativna obuka "Resource Hero",

- Ciljna publika: Ugostiteljsko osoblje na prvoj liniji, kuhinjske ekipe, osoblje za održavanje objekata i menadžeri smena.
- Format : Direktne praktične demonstracije na licu mesta koje se održavaju u lokalnim komercijalnim kuhinjama i hotelima.
- Osnovni tehnički nastavni plan i program:
 1. Protokoli za smanjenje otpada od hrane: Implementacija kontrole inventara i komercijalno praćenje kuhinje kako bi se smanjio otpad od hrane, uz uspostavljanje odvojenih tokova prikupljanja organskog otpada za lokalno kompostiranje.
 2. Voda-Smart Efikasnost Nadogradnje: Praktični koraci za instaliranje niskog protoka aeratora na velike količine komercijalnih slavina i postavljanje planirane rutine održavanja i drenažne sisteme.
 3. Upravljanje toplotnom efikasnošću: Obuka osoblja o optimalnim rasporedima predgrevanja za komercijalne peći i rashladne rutine održavanja kako bi se eliminisao gubitak energije koji se može izbeći tokom vršnih sati.

Programi obuke

Seminari "Green Finance Navigator"

- Ciljna publika: Vlasnici preduzeća, glavni finansijski službenici, računovođe kompanija i menadžeri komercijalnih nabavki.
- Format: Strukturirani poludnevni seminari upareni sa praktičnim vežbama računanja.
- Osnovni tehnički nastavni plan i program:
 1. Mapiranje subvencija za tranziciju: Obezbeđivanje korak-po-korak uputstva o tome kako pratiti i aplicirati za grantove za energetske efikasnost od Ministarstva rudarstva i energetike Republike Srbije, opštinskih fondova za zaštitu životne sredine i evropskih razvojnih programa.
 2. Izračunavanje ROI životnog ciklusa: analiza troškova životnog ciklusa prilikom procene energije retrofita (kao što su toplotne pumpe i pametni sistemi za automatizaciju).
 3. Sastavljanje dosijea o usklađenosti: Praktične smernice o pripremi finansijskih deklaracija i tehničkih revizija kako bi se ispunili strogi standardi primene međunarodnih zelenih kreditnih institucija.

Specijalizovane radionice za izvršne direktore: "Ovladavanje okvirom aktivnog kupca po zakonu Srbije"

- Ciljna publika: Izvršni direktori, korporativni pravni savetnici, programeri nekretnina i lideri komercijalnih klastera.
- Format Napredne regulatorne radionice sa stručnim prezentacijama energetske advokata i mrežnih inženjera.
- Osnovni tehnički nastavni plan i program:

Podsesija A: Pravna struktura i korporativno podešavanje

Podsesija B: Tehnička integracija mreže i upravljanje finansijskim rizicima

Podsesija C: Upravljanje ugovorima i poravnanje tržišta

Program obuke

Pilot projekat 1: Model stabilnog snabdevanja vodom i energijom

- Ciljni sektor: Sektor smeštaja (butik hoteli, hosteli i pansioni u Medijani).
- Operativno izvršenje: Opština će izabrati tri lokalna smeštajna objekta koji će u okviru energetske zajednice učestvovati u sufinansiranom demonstracijskom projektu. Instalacije će upariti visoko efikasne solarne termalne kolektore za toplu vodu i solarne panele sa pametnim vodomernima i brojilima povezanim sa „cloudom“ (VPP softver).
- Strateški ciljevi: Ovaj projekat ima za cilj da pokaže proverljivo smanjenje troškova energije tople vode od 30,9% tokom 12-mesečnog pilot perioda. Podaci o će se javno deliti kako bi se smanjilo finansijsko oklevanje i podstaklo šire usvajanje u regionalnom sektoru smještaja.

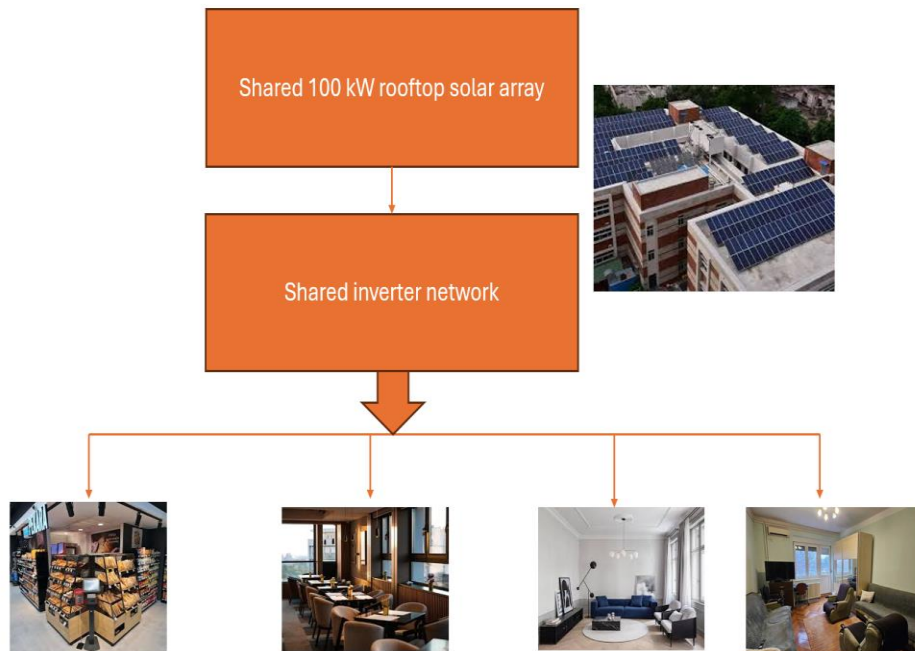
**AKCIONI
DEMONSTRACIJSKI I
PILOT PROJEKTI**

Pilot projekat 2: Multi-MSP "Waste-to-Resource Hub"

- Ciljni sektor: Klasteri restorana i kafića koji se nalaze u restoranima visoke gustine.
- Operativno izvršenje: U partnerstvu sa opštinskim sanitarnim službama, projekat će uspostaviti namensku komercijalnu mrežu za prikupljanje organskog otpada koja povezuje 5 do 10 restorana koji učestvuju u lokalizovanom programu kompostiranja i preusmeravanja bioloških resursa.
- Strateški ciljevi: Ovaj centar će pokazati kako sakupljanje otpada može pomoći preduzećima da smanje troškove upravljanja otpadom, smanje količine odlaganja i uspostave ponovljiv model kružne ekonomije u urbanoj sredini.

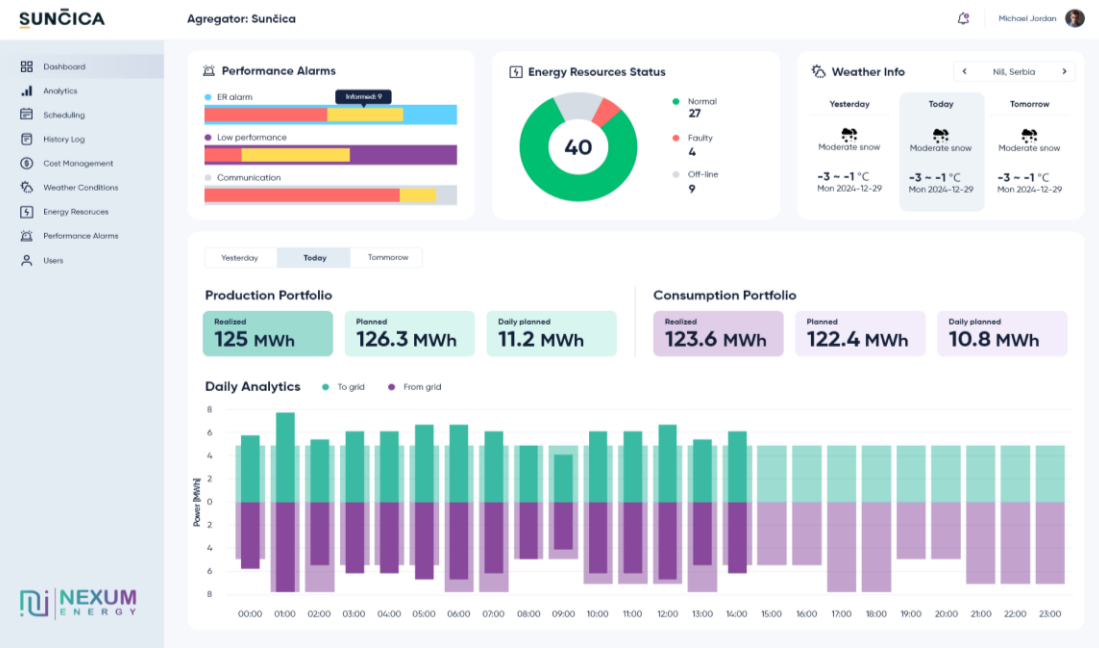
AKCIONI
DEMONSTRACIJSKI I
PILOT PROJEKTI

Pilot projekat 3: klaster komercijalnih aktivnih kupaca

- Ciljni sektor: Komercijalni centar sa više stanara ili grupa susednih maloprodajnih i ugostiteljskih objekata duž zajedničke ulice.
- Operativno izvršenje: Projekat će voditi 4 do 6 susednih preduzeća da formiraju jedinstvenu grupu aktivnih kupaca u skladu sa članom 10a. Učesnici će instalirati zajednički krovni fotonaponski niz od 100 kW na zajedničkom krovnom prostoru, povezan preko zajedničkog invertera. Sistemom će upravljati VPP softver.
- Strateški ciljevi: Ovaj pilot će testirati kompletan proces priključivanja na mrežu sa operaterom sistema. Dokumentujući obrasce raspodele energije i balansiranje troškova među učesnicima, projekat će stvoriti praktičnu studiju slučaja za komercijalnu deljenje energije u Srbiji.

AKCIONI DEMONSTRACIJSKI I PILOT PROJEKTI

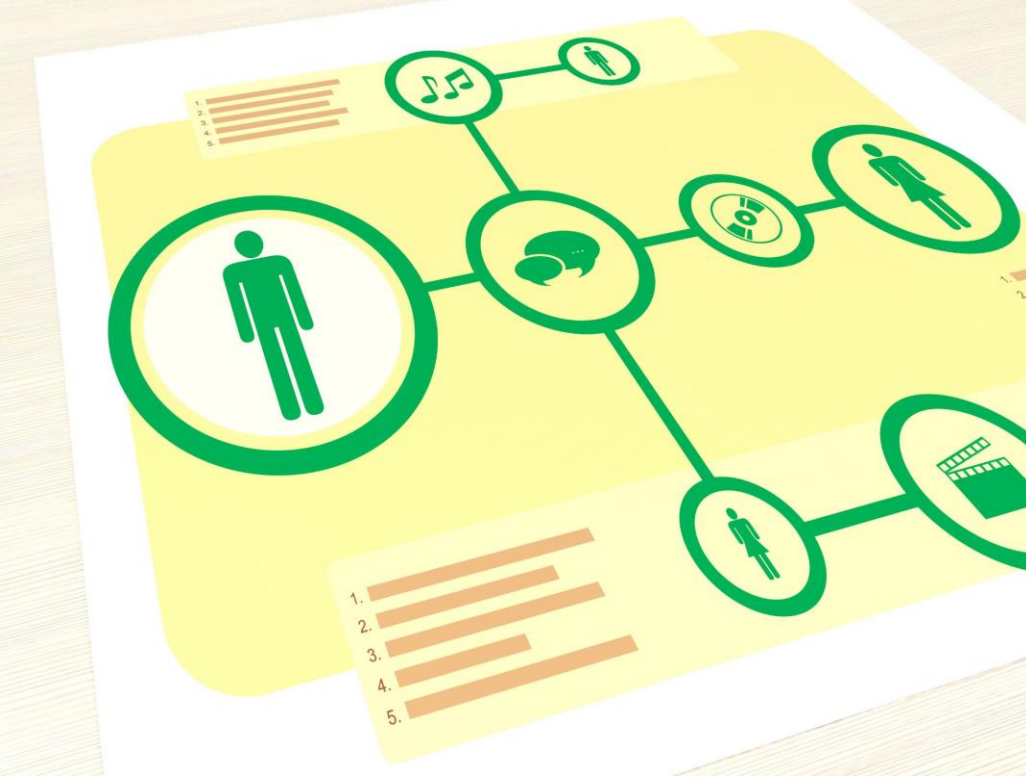

Korišćenje softvera virtuelne elektrane

Implementacija funkcije u kojoj korisnici mogu organski pozvati druge da formiraju grupu i prate njihov kolektivni uticaj je veoma izvodljiva. U savremenom dizajnu softverskih proizvoda, ovo se često naziva "Ad-Hoc Peer Circles" ili "Dynamic Energy Communities". Ova karakteristika deluje kao most između neformalnih, društvenih aspekata uštede energije (bihevioralna nauka) i formalnih regulatornih struktura (kao što je Grupa aktivnih kupaca definisana u propisima o distribuciji).

Da bi se ovo ugradilo u VPP platformu, funkcionalnost treba podeliti u dva sloja: Društvene / Neformalne grupe (za praćenje i benchmarking) i Formalne / Regulatorne grupe (za zajedničku naplatu i poravnanje mreže).

AKCIONI DEMONSTRACIJSKI I PILOT PROJEKTI

Faza I: Institucionalna postavka i izgradnja temelja (Q3–Q4 2026)

- Osnovni fokus: Uspostavljanje opštinske kancelarije za podršku, objavljivanje standardizovanih pravnih obrazaca i pokretanje inicijalnih programa obuke.
- Uključene zainteresovane strane: Opštinsko veće Medijane, regionalne energetske agencije, lokalne privredne komore, pravni konsultanti.
- Ključni pokazatelji učinka: Kompletno pokretanje opštinske kancelarije "One-Stop Shop"; završetak treninga Modula 1 i Modula 2 za najmanje 40 lokalnih ugostiteljskih preduzeća; objavljivanje standardizovanih šablona ugovora o aktivnom kupcu.

STRATEŠKA MAPA PUTA I MATRICA IMPLEMENTACIJE (2026– 2030)

STRATEŠKA MAPA PUTA I MATRICA IMPLEMENTACIJE (2026– 2030)

Faza II: Pokretanje pilot projekata i tehničkih okvira (Q1–Q4 2027)

- Osnovni fokus: Raspoređivanje tri demonstraciona projekta, finaliziranje podnesaka za priključivanje na mrežu i uspostavljanje sistema za praćenje podataka.
- Uključene zainteresovane strane: odabrani ugostiteljski partneri, firme tehničkog inženjeringa, operatori distributivnih sistema (EDS), energetske zadruge.
- Ključni pokazatelji učinka: Instalacija i aktiviranje solarnih sistema tople vode preko Pilot 1 nekretnina; formalna pravna registracija prve komercijalne grupe aktivnih kupaca u skladu sa članom 10a; inicijalizacija kontinuiranog praćenja podataka za tokove energije i otpada.

STRATEŠKA MAPA PUTA I MATRICA IMPLEMENTACIJE (2026– 2030)

Faza III: Skaliranje i integracija glavnog tržišta (2028–2030)

- Osnovni fokus: Širenje modela energetske zajednice širom opštine korišćenjem podataka o učinku iz pilot projekata i uvođenjem opštinskih poreskih olakšica.
- Uključene zainteresovane strane: opštinski finansijski službenici, Ministarstvo rudarstva i energetike, privatni komercijalni klasteri, institucionalni investitori.
- Ključni pokazatelji učinka: Transpozicija kolektivnih modela deljenja energije na najmanje 25% lokalnog ugostiteljskog sektora; proizvodnja preko 1,5 MW decentralizovanih solarnih kapaciteta u okviru opštine; potpuna diverzija komercijalnog organskog otpada preko ugostiteljskih objekata.

Efekat	Već veći	5	10	15	20	25 neprihvatljivi rizici
	Veći	4	8	12	16	20
	Umjeren	3	6	9	12	15
	Nije umjeren	2	4	6	8	10
	Mali	1 prihvatljivi rizici	2	3	4	5
		Niska	Nije srednja	Srednja	Visoka	Već visoka
		Vjerovatnoća				

OKVIR ZA UPRAVLJANJE I UBLAŽAVANJE RIZIKA

Upravljanje kašnjenjem mrežne interkonekcije

- Identifikovani rizik: Kašnjenja u obradi studija povezivanja ili obezbeđivanju mrežnih odobrenja od operatora distributivnog sistema (EDS).
- Strategija ublažavanja: Lokalni projekti treba da procene opciju nulte injekcije prema članu 10v kao primarnu postavku. Ovo omogućava preduzećima da koriste ubrzani rok odobrenja od 15 dana, izbegavajući dugotrajne preglede kapaciteta mreže dok ispunjavaju svoje interne energetske potrebe.

Adresiranje ograničenja pristupa kapitalu

- Identifikovani rizik: Komercijalne banke odbijaju da izdaju potrebne 37-mesečne bankarske garancije za male ugostiteljske operatore.
- Strategija ublažavanja: Opština može da sarađuje sa međunarodnim razvojnim fondovima na uspostavljanju lokalnog kreditnog garantnog instrumenta. Ovaj objekat može pružiti delimičnu kolateralnu podršku lokalnim bankama, pomažući malim preduzećima koja učestvuju da obezbede neophodne garancije od 12.500 € / MW po razumnim stopama.

Ublažavanje dugoročnih operativnih nesuglasica

- Identifikovani rizik: Potencijalni sporovi unutar grupa aktivnih kupaca u vezi sa raspodelom troškova, distribucijom energije ili obavezama održavanja.
- Strategija ublažavanja: Opštinska kancelarija će zahtevati od svih grupa učesnika da usvoje standardizovani sporazum o unutrašnjem upravljanju pre nego što dobiju javnu podršku. Ovaj sporazum mora da sadrži jasna, unapred definisana pravila za raspodelu energije, automatizovane procedure naplate putem podataka pametnih brojlara i jasne korake posredovanja za rešavanje internih sporova.

ZAKLJUČAK I PREPORUKE POLITIKE

Problem: Oko 90% ispitanika u lokalnom istraživanju nije svesno bilo koje energetske zajednice u svom regionu. Tradicionalne ekološke poruke trenutno ne uspevaju da podstaknu akciju malih preduzeća.

Strategija: Pokrenuti lokalizovane promotivne kampanje prilagođene strogoj definiciji zajednica obnovljivih izvora energije (REC), naglašavajući da je njihova primarna zakonodavna svrha da obezbede ekonomske, socijalne i ekološke koristi direktno lokalnoj zajednici, a ne da jure čisto komercijalni profit.

- **Poruka:** Prelazak sa apstraktnih klimatskih ciljeva na neposredne operativne koristi. Bavite se glavnim prioritetima koje su istakla lokalna preduzeća: smanjenje operativnih troškova, ublažavanje finansijske štete uzrokovane intenzivnim toplotnim talasima i zagađenjem vazduha i zaobilazanje potpunog oslanjanja na nacionalnu električnu mrežu sa visokim udelom uglja.

 **Energetske zajednice
počinju znanjem.
Razumevanje principa
danas olakšava učešće
sutra.**

 Budite informisani.

ZAKLJUČAK I PREPORUKE POLITIKE

Vezati "teške" finansijske subvencije za kolektivne energetske modele

- Problem: Pragmatični privrednici u Južnoj Srbiji naglašavaju da je "meka" podrška (kao i čista obuka) nedovoljna; Oni su u velikoj meri ograničeni finansijskim ograničenjima, vide sertifikate kao skupa administrativna opterećenja, i zahtevaju direktne injekcije kapitala.
- Strategija: Opština treba da osmisli programe zelenog finansiranja u kojima su finansijske subvencije (najpoželjniji oblik podrške od 37,6%) prioritet za subjekte koji formiraju ili se pridružuju energetske zajednici.
- Mehanizam: Usmeravanje opštinskog sufinansiranja i dostupnih EU / nacionalnih subvencija direktno u kupovinu kolektivne solarne infrastrukture. Ovo ublažava individualni visoki finansijski rizik koji zadržava mala preduzeća i osigurava da mala i srednja preduzeća (MSP) mogu iskoristiti zajedničke solarne konfiguracije, postizujući ekonomiju obima.

Iskoristiti lokalnu "podelu rada" kroz partnerstva sa više zainteresovanih strana

- Problem: Izveštaj otkriva strogu podelu rada: aktivnim upravljanjem životnom sredinom gotovo isključivo upravljaju nevladine organizacije i udruženja mladih, dok privatna preduzeća posluju čisto pragmatično, a subjekti povezani sa državom fokusiraju se na očuvanje kulture.
- Strategija: Eksplicitno okupiti ove fragmentirane grupe kako bi formirale jezgro lokalnih energetske zajednice, usklađujući se sa otvorenim, dobrovoljnim i demokratski kontrolisanim pravnim modelima

ZAKLJUČAK I PREPORUKE POLITIKE

GY COMMUNITY TRANSITION FORUM

21 | Virtual (webex)

ZAKLJUČAK I PREPORUKE POLITIKE

Uspostaviti lokalnu "one-stop shop" da apsorbira birokratsku složenost

- Problem: Vlasnici malih preduzeća navode složenost, birokratiju i potpuni nedostatak interne obuke osoblja (23,5%) i javne tehničke pomoći (17,6%) kao primarne prepreke za implementaciju održivih praksi.
- Strategija: Gradska opština Medijana treba da uspostavi namenski centar za tehničku pomoć koji će voditi inicijative zajednice kroz pravnu tranziciju.
- Okvir: Obezbediti strukturirane alate koji razjašnjavaju kako legalno registrovati REC/CEC, ispuniti usklađenost izveštavanja sa nacionalnim regulatorom i operatorima distributivnih sistema i čisto upravljati protokolima za balansiranje energije.
- Ciljane radionice: Sesije "Green Finance Navigator" za poslovne menadžere kako bi se uspešno prijavili za zeleno finansiranje, u kombinaciji sa operativnim radionicama "Resource Hero" za izgradnju dugoročnih tehničkih kapaciteta u organizacijama koje učestvuju.

ZAKLJUČAK I PREPORUKE POLITIKE

Pokrenuti vidljive lokalne pilot projekte

- Problem: Lokalni biznisi su u principu skeptični i zahtevaju dokaz o jasnom povratu investicije (ROI) da bi prevazišli strukturno i finansijsko neizvesno okruženje.
- Strategija: Implementirati vidljiv pilot demonstracijski projekat – kao što je "Model stabilnog snabevanja vode i energije" ili centralizovani klaster za deljenje solarne energije među grupom od 5-10 lokalnih ugostiteljskih preduzeća.
- Ishod: Javno evidentiranje, praćenje i deljenje podataka o smanjenju troškova tokom jednogodišnjeg ciklusa. Dokazivanje opipljivog lokalnog uspeha stvara nacrt koji demistifikuje deljenje energije, inspiriše obližnje zajednice da ponove model i organski ubrzava energetske tranzicije koju pokreću građani širom Južne Srbije.